UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

ELS PLANTEJAMENTS DEL SISTEMA EDUCATIU ALS INICIS DE L'ESPANYA LIBERAL. (1833-1857).

TOM - I

BARTOMEU MULET TROBAT

PALMA, JULIOL-1989

192. "El Observador". (1834-1835). 2 toms. Madrid. Hi va haver un altre periòdic amb el mateix títol de 1848 a 1855.

193. "El Instructor ó Repertorio de Historia Bellas Letras y Artes." (1834-1841). 8 toms. Imp. Ackermann, Londres-1841. Es un exemple de periòdic publicat per exiliats, i cul-turalista.

194. "Semanario Industrial. Manual de Conocimientos útiles i económicos". (1840-1841).

195. "Semanario de la Industria y revista de Intereses materiales". (1846-1848). Imp. Colegio sordomudos y ciegos. Madrid.

196. "El Amigo del Pueblo". (1838). 3 toms. Publicat per Marcelino Calero y Portocarrero. Imp. Calero. Madrid.

197. "Calendario Manual y Guia de Forasteros de Madrid". (1835). Imp. Nacional-1836. "Guia de Forasteros para el año 1846". (B.N.M. B.A. 6784).

198. "Diario de Sesiones de las Cortes-Congreso". Madrid. Imp. J. A. Garcia-1367

199. "Diario de Sesiones de las Cortes-Estamento de Procuradores". Madrid. Imp. A. Garcia-1867.

200. "Minerva de la Juventud Española" (1833-1836). 6 toms. El tom 6è. fou publicat a la Biblioteca general de J.de la Vega. Madrid.

201. "El Eco de la Clase Obrera, Periódico de Intereses Morales y Materiales, fundador y director el operario Ramón Simó y Badia". (1855-1856). Era una publicació dominical i anava dirigida a defensar els interessos morals i materials dels obrers. Imp. Madrid.

202. "El Mentor de la Infancia". (1843-1845). Fou publicat per José Muñoz Maldonado. Madrid.

203. "El Museo de las Familias". (1843). Publicat per José Muñoz Maldonado a la Imp. F. de Paula Mellado, Madrid.

204. "El Director de la Juventud, Periodico de ciencias y artes dedicado a los niños y adultos". (1845-1846). Era dominical. Publicat per Esteban Paluzie.

205. "El Museo de los Niños". (1847-1849). 4 toms. Imp. Mellado, Madrid.

206. "La Infancia". (1849). Un exemplar.

207. "El Faro de la Niñez". (1850-1851). Op. Cit.

208. "Eco del Comercio". (1834-1848). Op. Cit.Es un dels periòdics que estaren en mans dels liberals radicals, que va subsistir a la censura oficial.

209. "El Español, Diario de las doctrinas y de los intereses sociales". (1835-1837). Primera època. Editat per Andrés Borrego, periodista liberal moderat.

210. "El Español. Revista semanario de Política, Ciencias y Literatura". (1845-1848). Segona època, tenia una impremta importada d'Anglaterra, tenia un aire de periòdic modern.

211. "El Guardia Nacional". Op. Cit. Era un representant del radicalime liberal dels anys 1835 al 1837, abans de l'ordenació de la premsa del 17 d-octubre de

212. "El Guindilla". (1841). Publicat per W. Aygüals de Izco. Publicació de caràcter republicà

213. "El Espectador". (1841-1848). Periòdic de caracter liberal raradical esparterista.

214. "El Católico". (1843). Periodic de caràcter conservador-absolutista.

215. "El Pensamiento de la Nacion". (1845). Op. Cit. Dirigit per Jaume Balmes, publicació pro carlista moderada.

216. "La Epoca". (1849). Publicació pro aristocràtica i anava fonamentalment destinat a les senyores.

217. "El Amigo del Pueblo". (1854- 1855). Periòdic conservador, fins i tot reaccionari.

218. "El Constitucional". (1855). Barcelona. Publicació liberal i anticlerical, contrari a l'associocionisme liberal.

219. "Diario de Sesiones de las Cortes". Op. Cit.

220. Hartzenbusch, J. Eugenio: Apuntes para un catálogo de periódicos madrileños desde el año 1661 a 1870. Op. Cit.

221. Catálogo de las publicaciones madrileñas existentes en la Hemeroteca Municipal de Madrid. 1661 a 1930. Madrid, Edit. Ajuntament de Madrid-1971.

222. Zamora, F. i Casado, M.: Publicaciones periódicas existentes en la Biblioteca Nacional. Madrid, Edit. Dirección General de Archivos y Bibliotecas-1952.

223. Vergés, Miquel.: La premsa catalana del vuitcents, primera part (1801-1874). Edit. Barcino, Barcelona-1937. Per estudiar la premsa catalana veure també I. Segura i M. Salvà: Revistes de Dones. 1845-1935. Edit. Edhasa Barcelona- 1984.

224. Martinez García.: "Catálogo de las publicaciones infantiles españolas. 1798-1936". (treball fotocopiat). Madrid-1977.

225. Sánchez Belda, Luís.: Guía del archivo Histórico Nacional. 2toms. Dirección General de Archivos y Bibliotecas, Madrid-1958.

226. "Proyecto de Decreto para establecimiento de una Academia general de ciencias y literatura en la Corte. Copia del Proyecto. Dictamen de una comision del Consejo. Contestacion en 26 con varios reparos". Actes del Consell de Govern de 5 d'octubre a 30 de Desembre de 1834.

227. Fernández, Manuel.: Informe sobre els succeïts esdevinguts a la Universitat d'Alcalá en el gener de 1833. Decadència d'aquesta Universitat i creació a 1836 de la Universitat de Madrid.

228. Despatx de la Secretaria d'Estat del Ministeri d'Interior. Reial Ordre de 26 de Maig de 1835. El Govern plantejava la creació de les Diputacions Provincials.

229. "Real decreto para el establecimiento de Subdelegados de Fomento en las provincias, é instruccion para gobierno de los Subdelegados aprovada por S.M." (30 de novembre de 1833). Madrid, Imp. Real-1833.

230. "Clero regular. Expediente de devoluciones de conventos y de cantidades por ventas anuladas." (1851).Veure també expedients per devolució de bens (A.H.N.M. lligall 3.632).

231. "Clero regular y secular. Devolucion de bienes al clero. Conforme al Concordato de 1851 en todas las provincias de 1852 a 1856". No tan sols cal dir que aquest afers don qonseqüència del Concordat de 1851, sinó que ho són per a la recuperació del petrimoni educatiu de l'Església.

232. "Escuelas de Enseñanza Mutua". Es tracta d'un Reial Decret per potenciar l'aplicació a les escoles del Metode Mutu.

233. Afers generals de les Escoles de la Instrucció Primària . (1836-1897). Ordenats per provincies. Veure provincia corresponent.

234. Expedients d'Escoles de Províncies . Per ordre alfabetic. Veure provincia per provincia. (1834-1890).Escoles especials.

235. "Reales Decretos. Ordenes ...". (1831-1889). Veure: Compilació Legislativa.

236. "Profesores de Escuelas Normales. Nombramientos tramitados por el Ministerio de Primera Enseñanza. ...". (1843-1918). Ordenat per anys. Veure carpeta nº 3, Index nº 4.

237. "Provision de vacantes de Maestros". (1843-1918). "Expedientes de la tramitación de estos por el Negociado correspondel Ministerio". Ordenat per anys. Veure carpeta nº 3, index nº 4.

238. "Ordenes Generales de Instrucción pública". La compilació legislativa es pot completar amb "Reales Decretos de Instruccion Pública". (1831-1889). (Llig. 6718).

239. "El Padre de Familia, Semanario de Educacion y Moral". (1849-1850). Publicat per Narcís Monturiol d'inspiració icariana, seguidor de E. Cabet, profundament igualitari, i que fou suprimit per fer apologia d'anticlaricalisme i anti monarquia, però manifestadament cristià. En El Padre de Familia es demostra un marcat interés per qüèstions educatives, morals i socials. Imprès a Barcelona per Monturiol.

240. "La Fraternidad". (1847-1849). Fou una revista antecedent del setmanari El Padre de Familia, i també era promotora de les idees d'Etien Cabet. Era dirigida i publicada Narcís Monturiol amb la col.laboració d'Abdó Terrades i Orellana. Barcelona.

241. "La Corona de Aragón". (1854-1855). Publicació republicana i defensora de la federació de les antigues comunitats que conformaven el Regne d'Aragó. El seu subtítol era clar: Periodico dedicado a defender los intereses de Cataluña, Aragon, Valencia i Mallorca. Editor i propiatari era Victor Balaguer, Barcelona.

242. "El Republicano, periódico del Pueblo". (1842). Editat per Joan M. Carsy, republicà, amb la col.laboració d'Abdò Terradas i Francesc Coello. El Republicano va publicar la famosa canço revolucionària "La Campana" d'Abdò Terrades amb musica de Anselm Claver.
Un llibre clàssic per comprendre l'evolució de la premsa catalana, a més dels anteriorment esmentats, és el de J. Torrent i R. Tassis: Historia de la premsa catalana. 2 toms. Edit. Bruguera, Barcelona-1969.

243. Patxot. : Manual de viajeros en Barcelona. Imp. Francisco de la Oliva, Barcelona-1840. Ens ofereix alguna notícia de l'estat de la Instrucció pública a Barcelona. Cap. VII. pàgs. 63-69.

244. Bordas, Luis.: "Memoria a cerca de la Ereccion y progresos de la Junta de Comercio". Imp. Ignacio Oliveras, Barcelona-1837.

245. "Reglamento de la Sociedad para la mejora de la Educacion del Pueblo". El seu objecte era establir escoles de pàrvuls. Imp. J. Verdaguer, Barcelona-1845.

246. Mata, Pere.: "Discurso Inaugural que en la solemne abertura de las catorce escuelas de primera educacion establecidas en Barcelona por su Ayuntamiento Constitucional de 1841 en aniversario de 1º de Setiembre, pronunciado en el Palacio de la Excelentísima Diputacion Provincial y Salon de San Jorge, Don ..., medico cirujano, diputado electo por la Provincia de Barcelona, Alcalde constitucional de esta ciudad...". Barcelona, Imp. Constitucional-1841.

247. Dubá y Novas, Miquel.: "Discurso pronunciado en Contestacion al discurso inaugural que en la solemne abertura de de las catorce escuelas de primera educacion establecidas en Barcelona por el Exmo. Ayuntamiento Constitucional de 1841 ...". Imp. del Constitucional, Barcelona-1841.

248. "Distribucion efectuada por la Junta de Comercio de Cataluña á los alumnos de su Escuela gratuita de Nobles Artes de premios anuales y trimestrales ...". Imp. Oliveras, Barcelona-1847.

249. LLansó, Jaime.: "Discurso pronunciado por Don ...de apertura de la Escuela Industrial de Barcelona". Barcelona, 1 d'octubre de 1851.

250. Terradas, Abdon.: La Esplanada, Escenas trágicas de 1828. Imp. Vergés, Barcelona-1835.

251. Monturiol, Narcís.: Un reo de muerte. Las ejecuciones Imp. Tomás Carreras, Barcelona-1844.

252. Moralejo, Luis.: Primeros principios de Gramética General aplicados al idioma castellano. Imp. A. Bergues, Barcelona-1838.

253. Soler Vidal, Josep. primer apòstol de la democràcia catalana. (1812-1852). Barcelona. Edit. La Magrana-1983.

254. Gil de Zárate, Antonio.: De la Instruccion Pública en España. Op. Cit.

255. Hartzenbusch, Juan Eugenio.: Apuntes para el Catálogo de periódicos Madrileños desde el año 1661 al 1870. Madrid, Imp. Sucesores de Rivadeneyra-1894

256. Martínez Alcubilla, M.: Diccionario de la Administracion Española. Compilacion de la Novísima legislación de España en todos los ramos de la administracion pública. Madrid-1863-1864. (7 toms).

257. Andreu, Pedro: "Proposicion que ha adoptado la Sociedad economica de Amigos del Pais, para la formacion de un Diccionario Mallorquin-Castellano". Palma, 28 de juliol de 1834. "Se invitará á treinta ó mas sujetos parte de dentro y parte de fuera de la Sociedad para contribuir a la formacion del diccionario ...".

258. Expedient sobre la constitució d'un museu d'antiquedats a l'ex-convent de Sant Francesc. 17 de juliol de 1875. Sol.licitut dirigida al Ministre de Foment. També hi figura la contestació.

259. Herreros, Manuel de los.: "Carta dirigida al Muy Ilmo. Director de la Real Sociedad Económica de Mallorca de Amigos del Pais". Palma-20 de novembre de 1886.

260. Boletín de la Sociedad Económica de Amigos del País de Valencia: "Educacion". Valencia. Imp. José Rius-1848.

261. "Guia del Comercio, Agricultura y Artes". Madrid, dimecres 7 de juluiol de 1847, tom VI nº 288.

262. "El Conservador. ..." Madrid-1841. (nº6). Periòdic filo-absolutista, que criticava sovint als afrabcesats.

263. "El Ancora". Barcelona- gener de 1850. Número 4-13. Periòdic catòlic-conservador.

264. "El Faro. Periódico de las Islas Baleares". Palma- maig de 1834. Número 2.

265. "Almacen de Frutos literarios". Palma-1842. Números 11-12. Consistia en un repertori d'articles ja publicats a altres periòdics.

266. "El Pensamiento de la nacion". Setembre de 1846, número 137, i altres. Op. Cit.

267. "Expediente de formacion y revision de una Memoria del estado de los ramos de esta Junta al Ministerio del Fomento del Reyno". Palma, 20 d'agost de 1875. Escrit del Govern Provincial dirigit al President de la Societat Econòmica de Mallorca d'Amics del Pais de Mallorca.

268. "Expediente sobre exámenes de los alumnos de la Escuela de Nautica". Hi figuren els expedinets dels axamens d'admisió d'alumnes, per exemple vuere maig de 1839. Comissió de Nautica de la Junta de Comerç.

269. "Expediente referente a auxiliar el establecimiento de una Escuela de Comerció y Teneduria de libros". En ell hi figuren les propostes de Fidencio Catalan en tre les que poden citar la presentació de: Tratado Elemental de partida doble en forma de lecciones prácticas. ..."entrega primera. Publícase bajo los auspicios de la Junta Nacional de Comercio de las Isalas Baleares". Palma Imp. Nacional de Juan Guasp-1839.

270. "Expediente sobre el mantenimiento del Instituto Balear". 23 de març de 1849.

271. Expediente sobre el mantenimiento de la Escuela Normal". 23 de març de 1849.

272. Expediente sobre el mantenimiento de la Instruccion primaria". 23 de març de 1849.

273. "Noticias de la felicitacion al Regente Excmo. Sr. Baldomero Espartero". Degut al seu nomanament com tal. Firmat el juliol de 1841.

274. DE totes maneres a les Actes de la Diputació Provincial es troben notícies de tipus educatiu que naturalment ens interessen, al manco per seber com es tractava el tema de l'ensenyança des dels poders locals. Per exemple, entre altres ens crida l'atenció la sessió de la Diputació Provincial a la que s'autoritzava a Nicolau Pons i a Francesc Riutord "para que pasen á Paris á fin de adquirir los conocimientos necesarios para poder plantear en esta provincia la Escuela Normal....". Acta del 30 de març de 1838.

275. "Visita exteraordinaria de las Escuelas de Palma, practicada en Palma, precticada en Junio de 1835 por el conde de Ayamens y Don Pedro Andreu ...". Aquest Document es troba a el"Propagador Balear",del 26 de febrer de 1837, pàgs 32-35 i 5 de març de 1837. pàgs, 9-10.

276. "Proyecto de establecimiento de las escuelas de Primeras letras". 17 de juliol de 1835. Esmentat per A. J. Colom a "Las Escuelas de Primeras letras (Palma 1800-1850)..." .

277. "Contestacion al proyecto de establecimiento de las escuelas de Primeras letras". 21 de juliol de 1835. Idem.

278. "Informe del maestro de la Escuela del Carmen, Nicolás Pons, sobre los adelantos de la escuela, del 12 de Marzo de 1841". Esmentat a Bernat Sureda: La Formación del Profesorado en Mallorca. Antecedentes y origen de la Escuela Normal. Palma, I.C.E. -1984. pàg. 58.

279. "Escuelas de Prácticas de la Normal de Instruccion primaria. Sobre nombramiento de regente y pasante ..." Palma 3 de juliol de 1849.

280. "Escrit de l'Institut Balear a l'Ajuntament de Palma". Comunica la voluntat de Il.l m. Director General d'Instrucció Pública. Palma 3 de Juliol de 1849.

281. "Comision de Instruccion primaria de Palma. Escuelas de Primeras letras". Palma 12 d'octubre de 1849. Sobre ofici de l'Inspector referent els mestres que no tenien titol.

282. "Solicitud elevada á las Cortes de la Nacion con objeto de reformar el Plan de Instruccion pública en lo que se refiere a Instruccion primaria". (Juny-1856). Redactat per Gabriel Cabeza.

283. "Discursos leidos en la Real Academia de la Historia el dia 12 de Abril de 1852 con motivo de la admision de D. José de Zaragoza" i "Discursos leidos ante la Real Academia Española, en la recepcion pública del escelentísimo señor don Antonio Cánovas del Castillo el dia 3 de Noviembre de 1867"

284. "Anuario de la Universidad Central para el curso de 1855 á 1856". Madrid, Imp. J. M. Ducazcal, desembre de 1855.

285. Fuente, V. de la.: "Historia de la Instruccion pública en España y Portugal: Obras modernas de ella". Madrid, Imp. Rivadeneyra- 1873.

286. Núñez de Arenas, N.: Don Ramon de la Sagra, Reformador Social. Madrid, Facultat de Filosofia i Lletres-1924.

287. Matter, Mª.: El maestro de primeras letras. Traduït per Francisco Merino Bellesteros. Madrid, Imp. A. Vicente-1851.

288. Solé i Perera, A.: "L'Elit barcelonina a mitjan segle XIX". Universitat de Barcelona. Facultad de Geografia i Historia-30 de setembre de 1977.

289. Casanovas, Ignaci.: Balmes: la seva vida, el seu temps, les seves obres. 3 toms, Barcelona-1932.

290. Menendez Pelayo, Marcelino.: La Ciencia española. Santander, Edit. C.S.I.C./Aidus-1954.

291. Actes du troissième Cologne International. Sevres, 27-30 setembre 1981.: L'ofre d'école au XIX siècle. Paris, Association International pour l'Histoire de l'Education-Publications de la Sorbone

292. Léon, Antoin.: Histoire de l'Enseignement en France. "Les luttes et le progrès de l'Education populaire au XIX siegle.(1815-1875). Paris, Edit. P.U.F. 1977.

293. Mellado: España Geográfica. Madrid, Mallado-1845.

294. García Ruiz, E. Historias 2 toms, Madrid, A. Bacayacoa-1878.

295. Cabanellas, Jaume: Le cicerone Français a Palma de Majorque. Palma, Imp. Humbert-1845.

296. Las Cortes de 1834,Primero salió la Aurora y aunque empezó á alumbrar, tenia luz no pudo dar como el sol que sale ahora. Tarragona, Imp. Berenguer y Puigrubi-1834.

297. Bordas, Luis: Hechos Históricos y Memorables acaecidos en España desde la última enfermedad de Fernando VII. Barcelona, Imp. Hispana-1846.

298. Ovilo y Otero, D.M.: Vida militar y política de Don Carlos Maria Isidro de Borbon é Historia de la guerra civil. Tom III, Madrid, Imp. Rebolledo-1845.

299. Iriarte: Biblioteca de Educacion. Coleccion destinada a a la Instruccion primaria. Lecciones de ... Granada, Imp. Sanz-1850.

300. Fabulas selectas de Iriarte y Samaniego para la lectura en los establecimientos de instruccion primaria. Madrid, Imp. Preceptor-1853.

301. Gramática de la lengua Castellana, arreglada al prontuario de ortografía de la Real Academia Española. Palma, Imp. Felipe Guasp-1856.

302. Diaz de Baeza, Juan.: Programa de Religion y Moral. Madrid, Imp. Castillo-1856.

303. Fleuri, Abad.: Catecismo hiostórico ó compendio de la História Sagrada y de la Doctrina Cristiana para instruccion de los niños, con preguntas, respuestas y lecciones seguidas para leerlas en las Escuelas. Palma, Imp. Felipe Guasp-1854.

304. Gómez Hermosilla, José: Arte de hablar en prosa y verso. Madrid, Imp. Nacional-1839, 2ª edició.

305. Segundo Florez, José: Primeras Nociones de Cronología y de Historia p ara uso de las escuelas primarias. Madrid, Imp. F. Estevan-1844.

306. Berenguer de Mongat, Jacobo: Novísimo Manual de Aritmética teorico y práctico. Barcelona, Estevan Pujal-1849.

307. Rubió y Ors, Joaquin.: El libro de las Niñas. 12ª edició, Barcelona, Imp. Rubió-1863.

308. Vallejo, J. Mariano.: Compendio de Matemáticas puras y mistas. Tom 2-4ª edició, Madrid, Imp. Garrasayaza -1840.

309. Vallejo, J. Mariano.: Aritmática de Niños, escrita para uso de las escuelas del Reino. 7ª edició, Madrid, Imp. Garrasayaza-1845.

310. Figueres y Pey, José.: Coleccion de trozos. Elocuencia y en prosa y verso ... para servir de texto de lectura en las escuelas primarias. Barcelona, Imp. Bassas-1849.

311. Vallejo, J. Mariano.: Ideas primeras que deben darse á los Niños ... Madrid, Imp. Miguel de Burgos-1833.

312. Sastre Barceló, Carles.: "Sa mentalitat mallorquina durant es primer romàntic illenc. Tesi de Llicenciatura, Universitat de les Illes Balears. Fact. de Filosofia i Lletres.Dta. d'Història Moderna i Contemporània. Inèdita. Dirigida pel Doctor Sebastià Serra, Palma-1982.

0.4.-Metodologia Històrica utilitzada.

En aquest apartat he volgut considerar la línea d'investigació utilitzada, així com situar-la dins el marc teòric de les actuals coordenades de la historiografia de l'Educació.

Primerament hem de considerar la Història com una ciència social més, que estudia els fenòmens, i fets socials i col.lectius no tan sols en el passat, sinó en el present més recent, per explicar millor el present i el devenir.

Al conjunt del treball he volgut sistematitzar, de manera rigorosa i raonable, quines són les meves consideracions metodològiques en les que he fonamentat la meva tasca investigadora.

A poc a poc he anat elaborant un cos teòric que m'ha servit per orientar la recerca, i explicar els fets, fenòmens i esdeveniments històrics dins un conjunt coherent de successions històriques. En definitiva aquí vull presentar la meva concepció del que ha d'esser l'anàlisi històrico-educativa.

Entenc com a investigació històrica els procediments que es segueixen per arribar al coneixement de la realitat històrica des de les fonts disponibles. Per tant és important trobar el mètode adequat per classificar i analitzar els corresponents fenòmens, fets i esdeveniments estudiats.

Aquí volem distingir entre mètode, metodologia i tècnica. Mètode, aquí, vol significar la manera correcta en que s'han classificat els fets analitzats sense enfondir a l'explicació darrera

de la línia d'investigació; metodologia, és un concepte que parteix més de la filosofia global i de l'epistemologia en que s'ha fonamentat la investigació, que de classificacions concretes o puntuals; la tècnica seria un concepte manco estructural que els dos anteriorment esmentats i feria referència a la forma en que s'ha recopilat i ordenat el material de que s'ha disposat. (1).

Ara bé els tres conceptes resulten fonamentals a l'hora de presentar i definir les eines utilitzades per elaborar la Tesi doctoral, perquè seran determinants per a la positiva construcció sitemàtica d'un treball enmarcat en una línia de pensament, i amb mètodes i tècniques conseqüents en la línia defensada.

En aquest sentit, en primer lloc, cal situar a la historiografia com a saber científic, és a dir que la Història ha de tenir per norma el coneixement científic, i com a primer pas en el que ens hem de fixar és el que volem dir amb el terme ciència.

Encara que no ens proposem fer una epistemologia de la ciència històrica, sinó que mentre feim aquestes reflexions el que volem és simplement enmarcar el treball científicament, al mateix temps que el situam historiogràficament, i el fonamentam segons les concepcions i aportacions del pensament historiogràfic contemporani.

Per altra banda és normal que comencem per intentar definir el que volem dir quan deim Història, i, per extensió, Història de l'Educació com a ciència.

No ens podem oblidar que hem d'intentar comprendre la Història de forma pluridisciplinar i totalitzadora, sense voler afirmar

tan rotundament com ho fa Tuñón de Lara quan ens indica:

> "Ciertamente, hemos llegado en nuestros días a comprender que la historia es una y total; 'La historia es totalidad ..., la única ciencia a la vez global y dinámica de las sociedades', ha dicho Pierre Vilar. Con razón decía Albert Soboul que 'todo el dominio de la historia social'. Es decir, que hay una óptica, unas categorías básicas y unos métodos de la historia social que sirven para integrar en ella la totalidad de la historia ..." (2)

Però, també, ens ajuda a comprendre les dificultats que implica, des del punt de vista de la pràxis investigadora, l'aplicació d'aquesta concepció de la Història.

De totes maneres arribam a la conclusió més determinant, la de que la Història és social, no tan sols perquè la Història estudia els grups socials, origens socio profesionals, institucions, desigualdats socials, etc, sinó també és social: la cultura, l'educació, les lleis, ... En definitiva, el cas que ens ocupa específicament, els plantejaments educatius que, estratègicament els liberals i els altres grups polítics del segle XIX proposaren. Són, al mateix temps, relacions de poder dins el sistema social.

Des de la Història de l'Educació, les idees educatives que s'ofereixen solen esser des dels interessos de la societat i per aconseguir uns nivells de convivència social acceptables pel conjunt de la societat on afecta el sistema educatiu, ancara que sigui en matitzacions de realització personal o en referències a la individualitat, sempre tenen com a marc la societat, o en són conseqüència d'un procès històric que es viu en societat. No perquè la Història que es practica no parli de relacions de

producció, d'economia, vol dir que aquestes qüestions no estiguin implicades. La financiació que necessiten les idees per dur-se a terme a la pràctica educativa n'és un exemple.

Un llibre que és imprescindible per comprendre aquestes reflexions és el de Gonard-Malerbe: Guía para el estudio de la Historia contemporanea de España, (3) que planteja, de manera senzilla i aclaridora, no tan sols el que es refereix a la definició de la Història com a ciència del devenir, sinó que també les diferentes tècniques d'anàlisi de dades, tractament de documents, que m'han servit com punt de partida metodològic.

Ens ensenya que la història, en primer lloc, no es pot concebre com a ciència si no s'ha definit previament el seu objecte teòric, que superi l'estricta acumulació de dades, de documents, des de la mentalitat merament empírica.

L'enriquiment de l'historiador és correcte quan completa la seva recerca documental, la seva labor descriptiva dels documents i bibliografia, amb un marc elaborat, on situa el conjunt de la seva investigació, en definitiva una explicació dels conjunts d'elements que conformen la seva aportació.

Aquesta és estada una de les meves principals preocupacions, intentar superar la simple descripció de les fonts utilitzades. Els nivells que ens senyala P. Conard-Malerbe, per assolir les diverses interrelacions que incideixen en els fets i fenòmens analitzats, són: Econòmico-social, polític, i ideològic.(4) En línees generals ens hem hagut de fixar en aquests tres nivells, però, naturalment, per les característiques del tema d'investigació

-els plantejaments educatius als inicis de l'Espanya dels Liberals- ha resultat prioritaris els aspectes polítics i ideològics, donant la importància corresponent als altres nivells que resultin esser socio-econòmics.

El problema per arribar a aclarir aquesta interpretació de la història i dur a terme la tasca investigadora concreta, és de quina manera es pot concretitzar l'anàlisi definitiu, després de tota una tasca prèvia de recerca, elaboració i presentació del material històric.

La discussió, des del que s'anomena història social es fonamenta en sí, és més important la quantificació o la qualificació per explicar-se els fenòmens estudiats; aquí no podrem entrar en aquesta discussió, perquè probablement la conclusió a que arribàssim, es veuria molt condicionada per les fonts disponibles, i per les característiques específiques del tema,ara bé, cal indicar que les dues qüestions tenen igual importància, però aquí, per la valoració concreta que s'ha fet, ha estat la qualificació, la norma més utilitzada.

Des del punt de vista de model investigacional, aquesta investigació històrico-educativa, té com a base estrucural la política, tal com ens indicaria Tuñón de Lara: "partidos y organizaciones, aparatos del Estado (particularmente ideológicos: Iglesia, escuela, prensa, etc)". (5) Però també hi ha aspectes de conjuntura socio-política i cultural, segons una unitat de temps, una campanya per introduir un mètode per exemple, i que

ciències humanes i socials. Però sí que hem tengut present la importància de les afirmacions referents en la tendència actual d'integració epistemològica d'aquestes ciències.

La definició de la Història de l'Educació i la de la Sociologia de l'Educació van molt connexes, com és el cas de la visió del tema que ens dóna Agulla, quan defineix la Sociologia de l'Educació, i diu:

> "La sociologia especial que analitza i explica la socialització com a fenomen i processos socials, del mateix mode que les relacions entre educació i societat, tant del passat com del present". (7).

Tant és així que des de l'anàlisi de la realitat educativa, i dels plantejaments educatius és imprescindible la dimensió social del fenomen estudiat, tant si és en forma de fet com si és en forma de plantejament, ideològic, polític, social i cultural.

Encara que no hi ha unanimitat als plantejaments metodològics, pens que des de la tolerància metodològica i assimilant l'oferta plural existent, s'ha d'intentar aprofundir en les ofertes actuals de tipus metodològic, i utilitzar el que realment ens faciliti la construció del model investigacional utilitzat. Les opinions són diverses i la matèria té la seva pròpia història i evolució, el que ha motivat el naixement de diversos corrents metodològics.

En el present no existeix un pensament unificat sobre el que és la metodologia de la investigació històrico-educativa i pedagògica, la qual cosa dificulta l'aconseguir un coneixement objectivitzador dels diversos fenòmens estudiats, i és per això

que avui en dia es pot dir que hi ha diverses històries: història econòmica, història social, història cultural, história total, història integral, ... però per a mi la Història i la Història de l'Educació, han de tenir ingredients de totes aquestes històries, puix consider han d'esser simplement Història.

Els autors contemporanis de la Història de l'Educació en són conscients d'aquesta problemàtica, és així que Isabel Gutierrez Zuloaga ens indica:

> "Actualmente el enfoque del estudio de la Historia ha dado un amplio viraje. A la preocupación por el aspecto diplomático, político o militar ha sucedido una atención dirigida a las estructuras humanas que van condicionando el proceso del acontecer. Ha influido en este progreso de los trabajos de investigación histórica que ha tenido lugar con motivo de la aportación de la historia de la cultura ..." (8)

De totes maneres aquesta afirmació resulta una mica parcial ja que l'avanç i el progrès a la ciència històrica és degut, entre altres aportacions, a les de les diverses ciències socials i humanes, a la que la Història s'ha de connexionar forçosament, i naturalment també es deu a l'esforç metodològic dels historiadors.

Aquestes connexions entre les diverses matèries que conformen les ciències socials i humanes, com a ciències auxiliars unes de les altres, i com a analitzadores d'una realitat total, ens faciliten la comprensió dels fenòmens històrics dins una determinada societat. Quan intentam fer història, probablement no sabem ben bé si feim història social o sociologia històrica, i per extensió, però substancialment, de l'Educació.

Manuel Martín Serrano procura explicar aquesta qüéstió des del punt de vista de sociòleg amb aquestes paraules:

> "Foucault parece afirmar que quienes eligen la teoría social pertinente en cada época no son los sociólogos. La Historia cambia el saber, el hacer y el acontecer social. Son las teorías científicas, las técnicas y las experiéncias, los factores que aproximan o alejan, reviven o hacen invernar las teorias sociales puesto que cada teoría propone una concepción de la Sociedad que en ella encuentra su pertinencia" (9).

Un altre autor que ens vol clarificar les relacions existents entre les diverses ciències socials és Madelein Gratwitz a Métodos y técnicas de las ciencias sociales, amb una teoria superadora de la concepció de la Història com una ciència del passat.

És evident que avui en dia l'historiador s'ha d'evadir de l'especialització estreta, i a on la Història ja no és l'estudi del passat, sinó com a indicava Marc Bloch és "la ciència dels homes en el temps". Però Madeleine Gratwitz, acaba la seva explicació conceptual sobre la Història així:

> "...en cierta forma la historia es la sombra de la humanidad, inseparable de ella, que absorbe los múltiples ritmos particulares y colectivos disecados en esta forma simplificada, depurada y arbitraria que impone el tiempo del calendario, no podemos prescribir de la historia. Ella contiene la mayor parte de la explicación, de la génesis de los hechos humanos. Ella es, con la sociología, como observa Gurtvitch, la única ciencia humana que considera globalmente, por vocación propia, al hombre en su realidad y en su contexto de instituciones y de organizaciones económicas y sociales" (10).

També ens podem fer la pregunta que es fa Valentín Vázquez de Prada, referent a la Història:

> "Acaso no es la historia, además de una ciencia humana concreta, punto de referencia obligado para las demás

> ciencias del hombre? ¿Existe algun aspecto o faceta de la realidad social que pueda legitimamente estudiarse sin una consideración, sin una referencia al menos sobre sus orígenes" (11).

Si es tracta de defensar un tipus d'Història com a ciència, i situar-la en el conjunt de les ciències socials, segurament haurem de dir que la Història no tan sols s'ha de considerar com a una ciència social i humana més, sinó que s'ha de considerar com a fonamental en el conjunt de coneixements de la nostra realitat social i humana.

Per altra banda la Història de l'Educació que forma part del coneixement històric, s'ha d'entendre com una ciència objectivitzadora i d'anàlisi del fet i dels plantejaments educatius, i a partir de les eines de treball que ens aporti aquesta ciència, a més d'aportar la valoració subjectiva dels fets i plantejaments analitzats.

En relació a la Història de l'Educació podem assumir el que ens indica Enrique Ballesteros:

> "... la historia no es sólo una narración, sino que en su sentido más interesante, es explicación y, además un a valoración, un juicio sobre personas y políticos, sobre instituciones, sociedades y civilizaciones..." (12).

Naturalment que en tota interpretació de la realitat històrica influirà la formació i el corrent ideológico-científic de la persona que vol fer la història, que serà determinant en la forma de fer història de l'historiador, que el condicionarà a utilitzar una determinada metodologia, o línea d'investigació, però també és veritat que haurà de tenir present altres formes de fer història que no siguin la seva pròpia. Serà en el conjunt

d'aquestes circumstàncies que l'historiador de l'Educació i de la Pedagogia manifestarà la seva rigorositat científica.

De totes maneres dins l'evolució que ha sofert la Història com a ciència, s'ha passat de la propiament narrativa, a la pragmàtica, a la reflexiva, interpretativa, explicativa i crítica.

Per altra banda crec que això que la Història té de científic és inquestionable, perque té el seu propi objecte, i metodologies per arribar al coneixement i estudi d'aquest objecte. Si bé sempre dins la relativitat que comporten aquestes afirmacions, i sense oblidar els seus lligams amb la resta de ciències.

És evident que la problemàtica de la metodologia de la Història s'ha de contemplar dins el marc de la metodologia de la ciència en general, i de les ciències socials en particular, de la globalitat d'aquesta afirmació ens pot oferir una idea, un autor Jerzy Topolsky que estudia la metodologia de la Història, quan ens diu:

> "la materia de la metodologia general de las ciencias, disciplina a la que se ha llamado la lógica de la filosofía o la teoría de las ciencias, no tiene líneas exactas de demarcación. Sería también inútil, como és evidente, buscar una definición de la materia de la metodología de las ciencias en las que estuvieran de acuerdo todas las personas implicadas. Seguramente es más apropiado indicar la clase de problemas que a la metodología general de la ciencia, así como los problemas que, en opinión de los científicos, deberían interesarle. De este modo podemos llegar a una serie de cuestiones indiscutibles que son específicas de la investigación metodológica".(13)

És la manera d'entendre la dimensió transdisciplinar de les ciències, dimensió totalitzadora de la ciència, que ens

ha d'ajudar a conformar el model teòric de la investigació històrica.

En la Història, entesa com a ciència social, no és l'home com a ésser individual, el que interessa al coneixement històric, sinó la col.lecivitat, els grups humans, els moviments socials, canvis i transformacions socials.

I si hem de pensar amb la Història plantejada d'aquesta manera, és simplement impensable fer història sense les aportacions d'altres ciències socials, i és possible pensar en una història síntesi basada en les aportacions de la sociologia, psicologia social, economia, antropologia, ...,és evidentment una tasca interdisciplinar, per no dir transdisciplinar.

A continuació ens hem de plantejar una història dins una teoria general del saber; a més, quan parlam d'Història o de Sociologia, pensam que una història social o una sociologia històrica és el dilema a resoldre, però és la tendència que a l'actualitat ens du a la Unificació de la ciència.

L'expresió sociologia històrica la trobam, per exemple, al llibre de Josep L. Aranguren: Moral y sociedad. La moral social española en el siglo XIX, quan diu:

> "El presente trabajo pretende ser más bien una aportación histórica que a la historia del periodo a que se refiere; es decir, pretende estudiar estructuras sociales, más que acontecimientos. Estructuras, en primer lugar mentales; y también estructuras institucionales, en cuanto constituyen la objetivización, la cristalización o condensación de aquellas".(14)

Però en realitat el concepte just a aplicar, serà en el

que convergin els interessos de l'investigador, ja que, com ha dit Pierre Vilar (1967), l'historiador: "pone de manifiesto los mecanismos que unen el acontecimiento con la dinámica de las estructruras" (15).

En la teoria de la ciència històrica, des del punt de vista clàssic, una de les qüestions fonamentals que s'han de difinir o s'han de considerar, com ja hem dit, és el seu objecte. Però a l'actualitat no es produeix una unanimitat de criteris en el moment de delimitar l'objecte de la ciència històrica. El que sí que queda clar és que la Història no només pot esser definida en el seu objecte com ciència del passat.

La tasca de l'historiador, i en ella procur estar jo mateix, ha d'aportar moltes més coses que deixar un testimoni escrit dels fets del passat. És veritat que l'historiador necessita dels texts o de les fonts no tan sols escrites, dels fenòmens estudiats, s'ha d'esforçar en oferir una visió el més exacta possible de la realitat històrica. En definitiva probablement sigui el propi historiador que construeix i delimita l'objecte de la Història, ja que els fets, idees, pensaments, plantejaments, són els que estan presents a la ment del propi historiador. Per tant en aquest sentit entram en considerar la subjectivitat del fet històric, ja que el fet aïllat del seu context, sense considerar-se dins un conjunt, resulta molt poc fiable d'esser considerat en la seva autentica dimensió. Aquestes són reflexions

presents a la meva pràxis investigacional, però el cami de l'objectivització no acaba aquí.

Per a F. Furet la Història quantitativa seria una alternativa a la Història clàssica, seria una veritable revolució de la conciència historiogràfica, (16) des del moment que obliga a l'historiador a renunciar a la frivolitat metodològica. La codificació de dades suposa la seva definició, la qual cosa implica un cert nombre d'eleccions i d'hipòtesis. Es pensa que això marcarà una clara llança a favor de l'objectivitat històrica.

L'historiador no pot escapar a la conciència del que ha construït els seus fets, la diversitat d'enfocaments i d'interessos rodejan tot tipus d'històries, en especial la Història social, que paulatinament es va convertint en una sociologia retrospectiva, que analitza i estudia l'evolució de les societats del passat. Malgrat tot, no estic absolutament d'acord amb això, ja que la Història no ha d'esser considerada com un fòssil, puix que malgrat en realitat la meva Tesi forma part de l'estudi del passat, també es veritat que la formació del sistema educatiu és fruit d'una evolució i canvis dins una estructura, que poc o molt ha influït a l'evolució del conjunt del sistema educatiu en un periode molt llarg de la Història de l'Educació i dels plantejaments educatius a l'Estat espanyol.

Per ventura tenen raó els historiadors que ens indiquen que: "La matriz no está ya en las ideas, en los modelos, en los métodos educativos, en las orientaciones culturales, sino

en los sistemas productivos, en la división del trabajo y de la división de classe", però en el nostre cas, en esser definitori del treball els plantejaments educatius és molt difícil establir aquest principi metodològic, perquè el món de les idees encara és més subjectiu, al manco el qui les interpreta. Per això l'historiador i l'historiador de l'Educació i de la Pedagogia han d'imaginar els fets, els plantejaments, des de la visió que ens ofereix la retrospectiva d'aquella època, no com un ciutadà que no interpreta las vivències i problemàtica d'aquell temps, sinó com un observador contemporani, però sense oblidar que és un actor de l'actualitat.

També és veritat que els treballadors, el proletariat, tot utilitzant un llenguatge marxista, no ha disposat de les eines, mitjans, ni possibilitats de producció intel.lectual. Per tant aquí no hi cap l'anomenada Història objectiva, al manco no es pot fonamentar sobre les "connotacions de la investigació històrica objectiva", perquè l'investigador ha de denunciar les pròpies connotacions ideològiques i aclarir les relacions de classe; així les idees pedagògiques dominants són, segons Remo Fornaca, les idees pedagògiques i escolàstiques de les classes dominants, i és impossible per a qualsevol classe subalterna hegemonitzar les estructures econòmiques, socials, polítiques, institucionals. (17). És aquesta una visió, per exemple, de la Història de la Pedagogia de Gramsci, és un tipus de concepció marxista de l'anàlisi històrica de les idees pedagògiques.

Altres aportacions, ens ofereixen l'espectre de la metodologia de la investigació històrica, que ens sistematitza de manera sintètica a l'obra de Remo Fornaca, que queda expresada així:

> "...historicismo como individuación de las relaciones entre fenómenos educativos i socio-políticos; investigación histórico-pedagógica como periodización de la formación de la humanidad; historicismo idealista y metodología marxista; el problema del sentido en la historia de la educación; aportaciones de la escuela de Frankfurt, de la estructuralista y de la comparativista, son, entre otros, los contenidos de sus bien sintetizados y exhaustivos capítulos" (18).

És un repàs al desenvolupament de la historiografia pedagògica per part d'aquest autor, que ens demostra el galimaties d'opinions i reflexions metodològiques que avui existeix a la historiografia, inclús hi ha afirmacions que es queixen d'una manca de metodologia apropiada, segons Bernat Sureda, per explicar els temes educatius en perspectiva històrica. (19). La Història de l'Educació ha quedat en segon terme, per la dinàmica actual de les preocupacions per aclarir temes demogràfics, econòmics i socials, més que per la historia de les mentalitats, procesos ideològics, i de l'Educació. (20)

Per altra banda són prou significatives les paraules d'Emilio Redondo, referents a que: "La capacidad y competencia técnica del historiador no son suficientes para garantizar la objetividad histórica".(21)És a dir que aconseguir una objectivització de la investigació històrica és complicat,perquè si hi ha desorientació metodològica genaralitzada, la rigorositat científica és difícil d'orientar si un no té recursos metodològics suficientement

vàlids.

No és un problema de fàcil solució, perquè una de les coses que ens fan pensar en la relativitat d'aquestes afirmacions sobre les metodologies, són les opinions, com la de Feyeradend que ens ofereix una crítica radical a les metodologies establertes, en el que defensa a ultrança el principi que el "único principio que no inhibe el progreso es: todo sirve". (22) Parteix d'una tesi fonamental: "el anarquismo estimula el progreso cualquiera que sea el sentido en que se tome el término". (23) Probablement aquesta afirmació és exagerada, si bé és veritat que la ciència ha d'esser creativa i ha d'esser flexible en l'assumpció de metodologies diverses.

Una de les crítiques que fa Feyerabend és l'acusació a la uniformitat que ens condueix al conformisme, aminorant les capacitats intel.lectuals i la imaginació dels individus. En aquest cas estic d'acord. Si la uniformitat significa aminorament de la flexibilitat metodològica, al manco per poder assumir els plantejaments metodològics positius de la pluralitat metodològica contemporània, però aquesta flexibilitat metodològica ha de possibilitar una línea d'investigació amb una coherència estructural.

Pluralitat que el mateix Feyerabend defensa, com a pluralitat d'opinió que avança cap una possible objectivització del coneixement científic. De totes maneres Paul Feyerabend ha estat molt criticat pels teórics contemporanis, inclús per alguns dels

seus propis mestres, com per exemple Popper, fet significatiu però normal perquè ataca frontalment els plantejaments dels seus crítics, ja que els considera dogmàtics en el pla científic.

És important intentar superar i interpretar l'etern problema de la cientifitat i objectivitat de les Ciències socials i humanes. Per exemple, són significatives les paraules més moderades que les de P. Feyerabend, com les de F. Chalmers:

> "La filosofía de la ciencia ha avanzado en las últimas décadas. Sin embargo, este libro no pretende ser una contribución a la historia de la filosofía de la ciencia. Su propósito es poner al corriente de las tendencias recientes explicando tan clara y simplemente como sea posible algunas modernas teorías sobre la naturaleza de la ciencia y, por último, sugerir algunas mejoras en ellas. En la primera mitad del libro, describo dos enfoques de la ciencia simples, pero inadecuados, a los que me refiero como inductivismo y falsacionismo. Aunque las dos posturas que describo tienen bastante en común como posturas que han sido definidas en el pasado y que incluso algunos sostienen hoy en dia..." (24).

En definitiva ens interessa aquest llibre per la presentació i crítica que ens fa d'Imre Lakatos, T. Kuhn, P. Feyerabend. Precisament d'aquest autor ens indica que es preocupa per demostrar que la ciència no és un coneixement necessàriament superior a altres camps de la vida humana. F. Chalmers, considera un aspecte positiu de la seva postura: la defensa de l'anomenada actitud humanista, tot potenciant la llibertat, la individualitat i creativitat humanes. (25).

El mateix F. Chalmers fa un esforç per definir la ciència, associant realisme i la idea de veritat, cosa identificada amb el pensament de Popper, però amb un caire més relativista, i

acaba combatent el que anomena "ideologia de la ciència" tal com funciona a la nostra societat. (26)

Com es veu el tema de l'objectivitat de la ciència, és un tema inconclús, en moltes interpretacions i opinions, però en definitiva la investigació històrica depèn de les actituds que adopten els propis científics a la pràctica investigacional. La investigació històrico-pedagògica i educativa s'ha de valorar metodològicament parlant, no tant sols de la teoria epistemològica, sinó des de la praxis investigacional.

Aquesta praxis investigacional cal que tengui present que:

> "...como la historia de la Pedagogía no puede reducirse a la reproducció de las ideas y de las praxis educativas de los grupos hegemónicos, de las teorías pedagógicas en el sentido especializado y científico del término, sin tener en cuenta la estratificación y la intersección social e ideológica, seria así demasiado simplista hablar también a proposito del problema de las fuentes, al hacer referencia a la investigación solamente de textos, a los tratados, a las obras, evitando el enfrentamiento con toda la problemática histórica que debería constituir, en cambio, el auténtico punto de referencia ... La razón viene dada por el hecho que las ideas verdaderamente progresivas en el plano educativo a menudo no coinciden con las perspectivas y con las técnicas que las más, son objeto de los tratados (...) el movimiento de la idea educativa en el periodo que nos interesa ... no acaba en los textos escritos especial o intencionadamente educativos, a los cuales hacemos referencia, ni en la experiencia educativa a la que se dirigen, sea por conservarla, sea por renovarla; sino que se fundan esencialmente en las direcciones axiológicas subyacentes en ellos, direcciones que buscan, más o menos concientemente, en la obra educativa, el medio para triunfar y perpetuarse". (27)

Aquestes expressions faciliten la reflexió en favor d'una qualitat de la investigació històrico-pedagògica i educativa, i crec que hem de fugir d'una història lineal i llibresca per

a passar definitivament el llindar de la Història científica, aproximant en la nostra línea investigadora els plantejaments i la pràctica investigacional.

Metodològicament parlant, a la meva investigació he tengut present, d'acord amb la complexitat de l'espai metodològic actual, una sèrie de nivells, segons les característiques del tema i l'època estudiada:

1er. Nivell polítiço-ideològic: Representa el model ideològico-educatiu defensat pels diferents tipus de grups liberals existents als inicis de l'Espanya Liberal, així com d'altres grups, com els Socialistes utòpics, Republicans.. Especialment les seves concepcions, propostes, i plantejaments educatius defensats, al manco a nivell teòric.

2on. Nivell polítiço-jurídic i normatiu: que vol dir el marc jurídic de la reforma del sistema educatiu duita a terma pels liberals en el poder (moderats i progressistes). Intents per part dels diversos grups dominants de l'adequació de les noves idees al sistema escolar. Principalment a la Instrucció primària i la Formació dels mestres.

3er. Nivell de Plantejaments educatius no estrictament oficials, a nivell social des del punt de vista de mentalització social: Periodisme, Literatura, ...

4rt. Nivell de Plantejaments teòrics presentats per diversos autors significatius a l'època estudiada, sense limitar-nos als pensadors eminentament liberals. Incidíssin o no directament

en la institucionalització del sistema escolar en construcció.

5e. Nivell: Procès d'Institucionalització i pràxis del Sistema escolar, característiques del Sistema escolar instaurat i grau d'absorció per a la realitat escolar de les reformes.

6e. Nivell: Perspectiva de futur en que es feien els plantejamets educatius per aconseguir una operativitat a llarg termini , tant a nivell oficial com a no oficial.

Aquest nivells són essencials per comprendre la conformació metodològica del present treball, són les línies que enmarcan la nostra investigació i el seu objecte primordial, que en definitiva és desentrenyar el paper que jugaren els Plantejaments educatius en la contrucció del Sistema educatiu durant l'època que va de 1833 a 1857, i la seva incidència real.

També ens ajuda a posar en ordre la complexitat d'idees, plantejaments, esdeveniments i fets analitzats segons la seva interrelació a l'evolució històrica dins el seu context socio-polític i cultural.

Per la raó de respectar l'evolució dels fenòmens estudiats en el seu context històric, però no sempre s'expresarà linealment el desenvolupament cronològic dels esdeveniments, fets o fenòmens analitzats i descrits en el decurs de la Investigació. Sempre, naturalment, que aquesta manera de fer no fos un obstacle per aclarir el seu significat i la seva importància en la dinàmica socio-històrica de l'època estudiada, més que pel seu significat en el temps.

En realitat el sistema utilitzat, probablement sembli eclèctic, històrica i metodològicament parlant, però amb la voluntat de conjuntar, de la manera més correcta, la síntesi i l'anàlisi, per poder oferir una visió comprensible, la més complerta possible, del fet Històric objecte d'estudi.

Tecnicament parlant, el mètode seguit, per aconseguir el desenvolupament i culminació de la tasca investigadora, quedarà inicialment explicat per a la descripció de les etapes en les que m'he orientat per arribar a la definitiva elaboració de la Tesi doctoral. Aquestes etapes han estat:

1.- Elecció del camp i tema de la Investigació, prèvia informació de les possibilitats investigacionals i consulta al Director de la Tesi Doctoral, el Dr. Antoni J. Colom.

Basicament, la primera tasca va consistir en una recopilació de referències sobre aspectes que altres autors havien tractat, directa o indirectament lligats amb el tema inicialment proposat, i que encara no estava definit tal com a l'actualitat ha quedat conformat.

Entre els factors que m'han condicionat a elegir aquest tema del present treball, cal indicar:

a) Importància del tema dins el context de l'Evolució de l'Educació a l'Estat espanyol.

b) Possibilitats relatives d'aconseguir informació adecuada si el tema era basicament investigar la Institucionalització de la Formació dels mestres a Mallorca en relació a la construcció

del sistema escolar a l'Estat espanyol. En aquest cas el mètode seria inductiu, perquè es partiria d'un tema concret per generalitzar paulatinament en un tema més ample a nivell d'Estat.

c) Valoració de les possibilitats per dur a terma aquesta investigació, originalitat del tema, de les fonts disponibles, i relació esforç investigacional i possibles aportacions novedoses per a la Història de l'Educació.

d) Temps disponible per a la realització de la Tesi a llarg termini. Possibilitats econòmiques i recursos tècnics.

2.- Correcció de la idea inicial d'iniciar el tema amb una investigació en una època determinada des de la institucionalització educativa a nivell de Mallorca dins el context de l'Estat espanyol.

El tema seria de caire global i partiria dels Plantejaments generals que es feien a l'Estat espanyol a nivell educatiu per aconseguir un nou model sociopolític als inicis de l'Espanya Liberal (1833-1857).

Això implicava:

a) Canvi en la valoració de les fonts disponibles, del tiupus de fonts a consultar, i en conjunt refer totes les previsions inicials.

b) Relectura de les Fonts recopilades fins al moment i iniciar un nou procés investigacional molt més deductiu que inductiu, però que a la llarga, necessàriament fou mixt entre aquest dos mètodes, perquè de fet s'utilitzaren simultàniament.

3.- Iniciació pròpiament de la investigació empírica, amb la línea temàtica ja traçada, i amb l'objectiu d'abarcar la més diversa varietat de fonts i de problemàtiques.

a) Recopilació paulatina de fonts directes i indirectes. Elecció dels Centres de documentació a consultar, delimitant la la recerca a les possiblitats de viatjar a Madrid i Barcelona, a més de l'obligació puntual de visitar els centres de documentació més significatius de Palma.

b) Classificar el tipus de fonts i bibliografia, segons el seu grau de globalitat oferida.

4.- Simultàniament amb la fase anterior es comença a elaborar interrogants i descodificar paulatinament les fonts, valorant el seu origen i contingut.

a) Es critica i estudia la fiabilitat de les fonts i la seva originalitat en relació amb el tema estudiat.

b) Delimitar els fets sobre els que es té informació directa i els que no es té informació directa, i constatar la seva fiabilitat.

c) Es comença l' elaboració d'hipòtesis de treball, ja que sense elles no hi ha possibilitat de dur a terme cap investigació. La formulació de preguntes, interrogants s'han confecionat tenint present la seva possibilitat d'esser contestades, per tant constantment s'han hagut de reformular, segons s'avançava a la descoberta documental.

d) En el cas concret d'aquest treball, l'elaboració de

les hipòtesis s'ha orientat també per l'índex que ens ha servit per estructurar el conjunt de la Tesi. També ens ha servit d'orientació per a la construcció definitiva de les hipòtesis els punts que es citen a l'apartat: Interès i motivacions pel tema estudiat, quan es resumeix els principis que caracteritzaren els plantejadels liberals a l'època estudiada.

6.- En aquesta fase es tracta de descriure i analitzar amb orientació cronològica, però no amb linealitat absoluta per facilitar les connexions temporals corresponents, simultàniament amb una orientació temática els diferents documents que aporten llum als diversos aspectes dels temes astudiats.

a) Elaboració i anàlisi de les fitxes documentals i analítiques, seguint el consells de F.S. Cardoso i H. Pérez Brignoli:

.- Dur a terme una cosa a la vegada.
.- Saber resumir: copiar textualment en esser imprescindible.
.- Utilitzar els recursos moderns de reproducció: fotocòpies, microfilms, fotografies ...
.- Disposar d'un pla per a classificar el material, temàtica i cronològicament. (28)

b) Resum, anàlisi, crítica i síntesi històrica del conjunt de documentació elaborada, amb criteris cronològics, de contingut i temàtics.

7) Valoració sistemàtica dels elements aportats en el seu conjunt, i síntesi de les qüestions a resaltar. Sempre procurant mentenir-se en el marc teòric construït el llarg d'aquestes reflexions metodològiques.

Totes aquestes passes ens conduiran a la redacció definitiva. Aquesta redacció definitiva, després d'haver elaborat un

repertori de fitxes parcials de cada tema, està nodrida per una suma de consideracions tècniques que a continuació enumeram:

.- Que cada part tengui sentit en el conjunt, i que aquest estigui coherentment enllaçat, que es segueixen una directriu explicativa de les aportacions corresponents.

.- Evitar un cúmul excessiu de cites textuals, i intentar aconseguir que aquestes estiguin ben situades en el context del tema, aspecte o perspectiva exposats.

.- A nivell de descripció i explicació procurar esser clar, concís i afavoridor d'un text elaborat i sintètic, sense oblidar que la complexitat dels temes tractats. No hem d'oblidar que s'ha de brindar una explicació crítica i analítica dels fenòmens que s'intenten fer comprensius als altres, des de la teva pròpia visió, i això resulta força complicat.

.- Evitar l'elucubració enrevessada i repetitiva, i s'ha d'esser observant en les normes ortogràfiques i sintàctiques.

Són, aquest criteris, una bona orientació, si es tenen presents, per aconseguir un text qualitativament important, i que farà més factible i científica la tasca d'elaboració definitiva del text produït.

No sé realment si he aconseguit aquests propòsits al llarg del present treball, però la veritat és que m'he hagut

d'esforçar en corregir el meu ímpetu inicial de voler esser més elegant que clar, més literat que científic, i a la fi he comprès la necessitat de tenir més cura de la senzillesa que de florejar.

Per acabar aquest apartat i a manera de resum, cal dir que he volgut presentar amb aquestes línies i aquesta sèrie de consideracions metodològiques, emmarcades dins la concepció de la Història de l'Educació, una visió, la més correcte possible des de l'aprofundiment historiogràfic modern i actual.

Però, no només he volgut proposar una reflexió teòrica, sinó que des de la praxis investigadora, he volgut aclarir no tan sols això que entenc per investigació històrica, sinó com es pot dur a terme una tasca pràctica d'investigació dins un determinat marc metodològic i amb un suport tècnic adequat.

NOTES

1. L'epistemologia de la Història es pot aprofundir a: Pagès, Pelai: Introducción a la Historia. Epistemología, teoria y problemas de método en los estudios históricos. Barcelona, Barcanova-1983; Heller, Agnes.: Teoría de la Historia. Barcelona, Edit. Fontamara-1982. El metode per a dur a terme una investigació històrica es pot consultar a: Cardoso, Ciro F.S.: Introducción al trabajo de la Investigación histórica. Barcelona, Edit. Grijalbo-1981. Cal consultar llibres de metodologia de treball com el de: Cervo-Bervian.: Metodología cinetífica. Madrid, Edit. Mc. Graw-Hill-1979; Bunge, Mario.: La Investigación Científica. Barcelona, Edit. Ariel-1972.

2. Tuñon de Lara, Manuel.: Metodología de Historia Social de España. Madrid, Edit. Siglo XXI-1979.

3. Conard-Malerbe, P..: Guía para el estudio de la Historia contemporanea de España. Madrid, Edit. Siglo XXI-1977. Ara bé crec que aquest és un llibre és imprescindible per iniciar qualsevol investigació històrica, però ja insuficient perquè han sortit informacions, que al manco completen aqueste obra.

4. Conard-Malerbe, P.: Op. Cit. pàgs. 12-20.

5. Tuñon de Lara, Manuel.: Metodología de la Historia Social... Op. Cit.

6. Goldman, Lucien.: Ciències Humanes i Filologia. Barcelona. Edit. Edicions 62-1966. pàg. 7.

7. Agulla, J. Carlos.: Sociología de la Educación. Buenos Aires, Edit. Paidós-1968. pàg. 112.

8. Gutierrez Zuloaga, Isabel.: Historia de la Educación. Madrid, Edit. Narcea-1972. pàg. 25

9. Martín Serrano, Manuel.: Métodos actuales de Investigación Social. Madrid, Edit. Akal-1978. pàg. 34.

10. Gratwitz, Madeleine.: Métodos y técnicas de las ciencias sociales. Barcelona, Edit. Hispano-Europea-1975. pàg. 206.

11. Vázquez de Prada, Valentín.:Presentació de El metodo histórico. Pamplona, Edit. Ema-1974. És una obra col.lectiva.

12. Ballestero, Enrique.: EL Encuentro de las Ciencias Sociales. Un ensayo de metodologia. Madrid. Edit. Alianza-1980 pàg. 119.

13. Topolsky, Jerzy: Metodologia de la Historia. Madrid, Edit. Cátedra-1982.

14. Aranguren, Josep L.: Moral y sociedad. La moral social española en el siglo XIX. Madrid, Edicusa-1970. pàg. 27

15. Vilar, Pierre: Iniciación al vocabulario del análisis histórico. Barcelona, Edit. Crijalbo-1980.

16. Furet, F.: "Histoire quantitative et la construction du fait historique". Rev. Annals, nº 1, pàgs. 63-64.

17. Fornaca, Remo.: La investigación Histórico-Pedagógica. Barcelona, Edit. Oikos-tau-1978. pàgs. 60-61

18. Idem. Veure portada posterior.

19. Sureda, Bernat: "Consideraciones sobre el concepto de educación en las investigaciones históricas". Rev. "Educació i Cultura". nº 1, 1979. pàg. 37

20. Idem.

21. Redondo, Emilio: "Consideraciones sobre la posibilidad; condiciones y límites de la objetividad histórico-pedagógica". Actas IV Coloquio de Historia de la Educación. Palma Setiembre 1986. pàgs. 70-86.

22. Feyeradend, Paul: Tratado contra el método. Madrid, Edit. Tecnos-1981. pàg. 7.

23. Idem. pàgs. 11-12.

24. Chalmers, F.: ¿Qué es esa cosa llamada ciencia?. Madrid, Edit. Siglo XXI-1986. pàgs. 7-8

25. Idem. pàg. 198-199.

26. Idem. pàgs. 234. La seva teoria respon al model metodològic que podem definir objectivista.

27. Fornaca, Remo. Op. Cit. pàgs. 17-18.

28. Cardoso, F.S. i Pérez Brignoli, H.: Los métodos de la historia. Barcelona. Edit. Crítica-1976. pàg. 399.

No quederia complert conjunt de referències sense recordar que uns dels llibres que ens assenyala pautes d'investigació històrica dedicades en aquest període de la Història: Josep Fontana, Análisis del pasado y proyecto social. Barcelona, Edit. Crijalbo-1982

0.5.- PLANTEJAMENT HIPOTÈTIC. NIVELL I GRAU EN LA SEVA CONSECUCIÓ.

La hipòtesi, a nivell científic, vol dir suposició verificable, comprobable o rebatible pels fets, que decidiran en darrer terme el grau de veritat, falsetat o versemblança.
Segons aquesta definició, les hipòtesis que volem comprovar són diverses, de difícil constatació, per verificar la seva probabilitat de verificació.

És, aquest, un terme fonamental a la investigació científica, perquè suposa, teòricament, aconseguir el seu fil conductor. Aquest fil ens possibilitarà la coherència necessària perquè la recerca duita a terme resulti fiable des del punt de vista científic.

La primera verificació que ens proposam dur a terme és fins a quin punt és veritat que la política triomfant als plantejaments educatius dels liberals és eclèctica, i així aconseguir més adhesions de les diverses forces socio-polítiques dominants a cada moment històric, a una voluntat de síntesi de les diverses postures de pressió, fruit de les lluites polítiques per arribar a obtenir el poder.

La narrativa resultant de tots aquests debats, tant els oficials com, en línees generals, a les capes concienciades de la societat, és canalitzada a través dels buròcrates i dels funcionaris ministerials, més que els burgesos que arribaven al poder polític. Tenien una representativitat parlamentària,

encara que representava les normatives que es plasmaven a la legislació fossin defensores dels interessos de la burgesia ascendent.

Els personatges que jugaren un paper important foren els liberals expulsats a l'estranger, que ,quan retornaren, pressionaren els poders públics i institucionals per plasmar les seves idees a la realitat educativa, malgrat no sempre aconseguiren aquesta premisa.

Catedràtics, professors, viatgers, literats liberals, foren els qui dinamitzaren una preocupació culturalista i reivindicativa o reformista dels termes educatius des de diverses plataformes.

La premsa, articles d'opinió, memòries, discursos, assatjos, llibres de text, llibres de viatges, guies, eren els vehicles d'expressió que els personatges anteriorment esmentats divulgaren les seves propostes i la seva visió del tema educatiu.

Es va dinamitzar de manera oficial la creació d'institucions com les escoles Normals, per facilitar la funció implantadora de les idees oficials a través de l'escolarització popular, per extendre el seu model humà i social, on el mestre havia d'esser el protagonista, amb un nivell de cultura general suficient.

Es dóna una paulatina estatalització uniformitzadora i centralitzadora. Sense significar que aquesta estatalització fos completa, al manco, en el camp de l'Educació, per poder